

SISZÁNTÚL

ELŐFIZETÉSI ÁR

A kiadóhivatalban átvéve.
Egész évre ..... 10 k.
Negyedévre ..... 4 ..
Helyben házhoz hordva.
Egész évre ..... 20 kor.
Negyedévre ..... 5 ..
Vidékre postán szállítva.
Egész évre ..... 24 kor
Negyedévre ..... 6 ..
Egyes szám ára 8 fillér.

Politikai
napilap

Megjelenik minden nap, a hétfő és
Ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 8.

A szerkesztőség kéziratok vissza-
adására vagy megőrzésére nem
vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadó-
hivatalhoz intézendők.

XX. évfolyam 251. szám.

Nagyvárad.

Csütörtök 1914 Október 29.

A világháború.

A galíciai harctérről.

A Visztulába fult orosz csapatok.

Budapest, október 28. (A sajtóbizottság engedelmével.) Berlinből táviratozzák: **A Tageszeitung jelentése szerint a Varsótól délre lefolyt erős harcokban egyik szibériai hadtest egyharmada rémült menekülés közben a Visztulába szorult és a folyó hullámai közt lelte halálát.**

Uj orosz vezérek.

Bécs, október 28. A Zeit jelenté Szófiából: A bulgár Narodni Prava jelenté Pétervárról, hogy Zilinszky tábornok helyébe az orosz centrumhadserég parancsnokává Ruszkij tábornokot nevezték ki. A déli hadsereg parancsnokává Ruszkij tábornok helyébe Dimitrijejev tábornokot rendelték ki.

Ratko Dimitriew Bulgáriába megy.

Szófia, október 28. Ratko Dimitriew tábornok, a 8. orosz hadtest parancsnokságáról lemondott és utban van Bulgária felé. Rövid idővel ezelőtt meg azt írta egyik szófiai barátjának, hogy nem tér vissza Bulgáriába, amíg nincs vége az orosz-osztrák-magyar-német háborúnak. Csak egy eset lehet rá, hogy hazájába visszatérjen: „ha Bulgáriában oly események következnek be, melyek szükségessé tennék hazájába való visszatérését.” (Pol. Hir.)

Szerbia ellen.

Előrenyomulásunk Szerbiában.

Budapest, október 28. (Tud. cenz. táv.) A Mitrovicánál épített hidon átkelt csapataink Glüsci ellen intéztek támadást, a melyet a Jaraknál átkelt csapataink hathatósan támogat.

A Glüscinél harcoló mintegy dandárnyi szerb csapat kénytelen volt Netkovic és Bo-

gatic felé óisszavonulni. Csapataink a Glüsci Bogatic közötti országuton sáncolták el magukat. A szerbek Netkovic felé nyugatra, a Bogatic felé elkészített betonfedezékeikbe menekültek. Hadállásaink most már olyan erősek, hogy a szerbek áttörési kísérleteit könnyűszerrel visszautasíthatjuk. Csapataink szépen haladnak előre, úgy, hogy ma már a glüsci-uzevac-stajapanovici vonal a kezünkben van.

Németország harcai.

Küzdelem az Yser mellett.

London, október 28. A Daily mail nak jelentik Le Havre-ból: Egy belga hivatalos kommuniké azt mondja, hogy vasárnap este a helyzet már kedvezőbb volt, mint

szombaton, amikor a belgáknak fel kellett adniok az Yser folyó melletti állásaikat és amikor két és fél mérföldnyire visszaverték őket. Azóta a belgák, megerősödve a szövetségeseik seregével, a folyó különböző

pontjain ismét érintkezésbe léptek az ellenséggel. A belgák vesztesége az alatt a kilenc nap alatt, ameddig ezen a vidéken a harcok folytak, tízezer halott és sebesült.

A németek előnyomulása.

Amsterdam, okt. 28. (Saját tudósítónktól.) Ostende és Nieuport között még mindig heves ágyuharc folyik. A németek Mariakerke-ből és Middelkerkéből tüzelnek, a franciák pedig Nieuportból és az angolok a tengerről válaszolnak. Az ostendei homokzátonyokról a mostani tiszta időben Westende és Niuport magasságából jól láthatók az angol hadihajók. Angol repülőgépek cirkálnak a belga tengerparton.

Calaisi menekülők katasztrófája.

Folkestone, okt. 28. A Reuter-ügynökség jelenté: A Queen gőzös 2500 franciával fedélzetén, ideérkezett. Többnyire parasztférfiak, asszonyok és gyermekek, akik Calais környékéről az Amiral Ganteume gőzösről Le Havre-ba utaztak. Az Amiral Ganteume utközben aknába ütközött és a robbanást követő pániknál, valamint a Queen hajóra történt átszállítás alkalmával harminc ember életét veszítette (M. T. I.)

A 42-esek a belga harcokban.

Berlin, okt. 28. A Vossische Zeitung jelenté Amsterdamból: Zeebrugge és Heyst között a németek felállították a 42 cm.-es ágyúikat. (Reichspost.)

Naponta egy francia aeroplán.

Berlin, okt. 28. A haretéri tudósítók jelentései alapján pontosan megállapítható, hogy a németek átlag naponta egy francia repülőgépet lőttek le.

Hősapok és kézvédők.

Dr. Miskolcgy Ferencné öméltósága megbízásából értesitem a nagyérdemü hölgyközönseget, hogy a Vörös Kereszt céljaira szükséges **kötőgyapju-fonalak** ismét nagy mennyiségben megérkeztek, melyeket a jótékony cél érdekében különként 10, 12 és 14 koronáért árusítok. **Czillér Imre.**

Megnyitják az iskolák egy részét.

Értekezlet a városházán.

A nagyváradi összes elemi- és középiskolákban szünetel a tanítás, mivel az iskolák helyiségei részint sebesültek elhelyezésére, részint bevonuló ujoncok beszállásolására vétetnek igénybe.

A város hatósága és elsorban Rimler Károly polgármester szíven viseli a közoktatás fontosságát is, de ennél természetesen előbbre helyezi a háboru folytán előállott követelményeket, mert ma ez mindeneknél fontosabb. Azt tartja szem előtt a polgármester s abban fáradozik, hogy a katonai szempontok sérelme nélkül, módot és alkalmat találjon az iskolák zavartalan működésére. Ha egészben nem is lehet, de legalább egyes iskolákban folytathassák a tanítást.

Ennek a kérdésnek megbeszélése céljából tegnap értekezlet volt a városházán, a melyen résztvettek az iskolák fenntartóinak a képviselői és igazgatói. Résztvettek az értekezleten: Rimler Károly polgármester mint elnök, Fetszer Antal felsz. püspök, Sztán Flórián gör. kath. kanonok, Szmekta L. Ödön főgimn. igazgató, Gedeon Alajos főreálisk. igazgató, Imrik S. Zoltán esp. plébános, dr. Lestyán Endre, Halász Gyula plébánosok, igazgatók, dr. Kovács S. János keresk. isk. igazgató, Heilinger József, tanítóképződei igazgató, Serly Viktor óvóképző igazgató, dr. Szontag Jenő ipari szakisk. igazgató, Horváth Endre lelkész, isk. igazgató, Szücs Izsó iparostanoncisk. igazgató, Stark Gyula ig. tanító, Gábel Jakab polg. isk. ig., özv. Rechten Bauer Zsófia női keresk. tanf. ig., dr. Adorján Armin, Réz Mihály közs. isk. felügyelőigazgató, Eleméry Ferenc tanácsos, stb.

Rimler Károly elnök megnyitójában kijelentette, hogy az iskolák bezárásának oka megszűnt s ha nem jön közbe valami járvány, a kolera járványt megszüntnek jelenti ki a járványbizottság s az iskolákat is feloldják a zárlat alól s november 3-án megkezdhetik a tanítást. A hatóság is elismerte az iskolák fontosságát, de nem tévesztette szem elől azon magasabb szempontot, hogy most a katonaságot mindeképp támogassák s érdekeiket előmozdítsák. Ezt minden hazafinak el kell ismerni. A hatósági intézkedések feltétlenül szükségesek voltak.

Fetszer Antal felsz. püspök azt hiszi, hogy mindnyájan egyetértenek. Két kérdés van előtűnk: a honvédelmi és a közoktatás szolgálatára. Ha minden iskolát nem tudunk elhelyezni, akkor elsősorban a középiskolák és óvodák elhelyezéséről kell gondoskodni, a katonai szempontok figyelembe vételével. Tudni kell, hogy mely iskolák vannak elfoglalva s a hadügy igényei ki vannak-e elégítve.

Ezután sorban előterjesztette a polgármester az iskolákat. A főgimnáziumra azt gondolták, hogy fel lehet szabadítani, azonban a temesvári hadtestparancsnokságtól azt a választ kapta, hogy azok a helyiségek, amelyek reserv. kórházaknak jelöltettek ki, a mozgósítás végéig ilyenekül maradnak. Így nem lehet a főgimnáziumot felszabadítani.

Szmekta L. Ödön legalább azt kéri, hogy a régi állami iskolában levő helyiségen kívül még két tantermet kapjanak a közs. iskolában.

A polgármester kijelentette, hogy az állami és községi iskolában megfelelő helyet biztosítanak.

Ezzel a főgimnázium ügye elintézését nyert.

A főreáliskola is reserv. kórház. A felsőkereskedelmi iskolában akarták elhelyezni, de ott csak hat tanterem állana délután rendelkezésre, ami kevés.

A polgármester kijelentette, hogy a miniszter a csendőriskola két különálló épületét átengedte. Ezekben berendezett tantermek vannak. Felmerült az a gondolat, hogy a csendőriskola területén, bár más pavillonokban sebesültek vannak s ha ezek között kolera üt ki, mit csinálnak? Tekintettel azonban, hogy az iskolaépületeknek külön külső bejáratuk van, a reáliskola részére a csendőriskolát jelölték ki. Ez bizony kissé messze lesz.

A Szent József intézet.

Fetszer Antal püspök felhívja az értekezlet figyelmét a Szent József intézetre, ahol lehetetlen állapotok vannak. Az emeleten a tanulók, a földszinten pedig betegek vannak. Ragály esetén veszélyeztetve van a főgimnázium.

Rimler Károly: ezt a kórházat pedig nem oszlatják fel, mert ott van legjobb dolguk a sebesült katonáknak. Kitűnő az ellátásuk. Külön jelentést is tettek erről a hadügyminiszternek.

A kereskedelmi iskola megmarad a saját helyiségében.

A községi polgári iskola zárva marad, mert újabb 1000 ágyat kellett sebesülteknek berendezni s lefoglalták a polgári iskola egész épületét 300 ágyra.

A Szilágyi Dezső utcai neológ izraelita iskolát szintén lefoglalták kórháznak. Az iskolafentartók felajánlották, hogy az iskola helyett 3 szobás lakást bérelnek.

Rimler Károly kijelentette, hogy ilyen megoldásban nem megy bele a katonaság, ő is felajánlotta a Sport-pavillont, a tüzoltóaktanya nagytermét, de kijelentették, hogy apró, 20-25 kórházat nem adminisztrálhatnak. Ez válasz arra a vádra is, hogy sok az üres lakás, miért nem helyezik el azokban a sebesülteket. A Sas nagytermét sem vehetik igénybe, mert nem győzik fizetni s óriási költségbe kerülne az átalakítása. A Casinó helyisége sem felel meg.

Nem folytathatják a tanítást, mert a helyiség lefoglalva van a betegek részére, a neolog hitközség iskolájában, az olasz róm. katolikus iskolában, a ref. tanítóképző egy részében, az Orsolya zárda uri-utcai iskolában és az összes községi iskolában.

A vasuti üzletvezetőség céljaira kibérelt három épületben 150 sebesült részére rendeznek be kórházat.

Igy most már az eddig megállapított ágyszám meg van.

A beszállásolás.

Ezután a polgármester további előterjesztést tett, hogy a bevonuló ujoncokat nem szállásolják el a lakosnáknál, nehogy az esetleges kolera megbetegülés által a ragály a község közé vitessék, hanem addig, míg a szigorú zárlat alatt levő honvédlaktanyából a mostani csapatok a harcterre vonulhatnak, az iskolákban helyezik el az ujoncokat. Beszállásolási célokra tehát lefoglaltattak: az ör-utcai iskola, az újvárosi polgári leányiskola, a gör. katolikus iskola Beóthy-utcaán, az orth. polgári és elemi fiú és leányiskolák. Ha a honvéd kaszárnya felszabadul, ezekben az iskolákban megkezdhetik a tanítást.

A tanítás szabadon megkezdhető a középiskolákon kívül a következő iskolákban, mivel ezek helyiségei nem foglaltattak le: ágost. ev. ev. iskola, újvárosi Teleky-utcai zárda iskolák, a 8 állami óvoda, a Szent Vince-intézet, a gör. katolikus szeminarium, a csillagvárosi községi iskola, a katolikus tanítóképző, az állami fa- és fémipari szakiskola.

Rimler Károly kijelenti, hogy ma ez a helyzet; ha azonban jönnek a vérző katonák, nem tekint iskolát s átadja azokat, sőt még a maga lakását is.

Imrik S. Zoltán felvetette újból a Szent József-intézet kérdését. Ott van közelében az üresen álló Schwarcz-ház, azt talán kile- né bérelni, hogy ne legyen veszélyben az

intézet, 80 gimnáziumi növendék és közvetlen maga a főgimnázium.

Rimler Károly kijelenti, hogy a Schwarcz-házban csak négy kisebb szoba áll üresen, ez pedig kevés.

Fetszer Antal a Szent József-intézet rendelkezésére áll, azonban ott a helyzet kritikus, mert ha valami ragály lép fel a beteg katonák között, veszélyezteteti a gimnázium ifjuságát.

Szűcs Izsó kéri a jövő iparosság érdekében, hogy ha mód lesz, az iparos tanoncskolai oktatás megkezdését mozdítsa elő a polgármester.

Rimler Károly hangsúlyozza, hogy ha bárki alkalmas propozíciójával felkeresi őt, teljes készséggel megtesz mindent a cél érdekében.

Ezzel véget ért az értekezlet.

A trónörökös meggyilkolása és a szabadkőművesség.*

Sok minden bajjal megvert országunkban a szabadkőművességnek is a legkártykonyabb formája jutott jelentékeny közéleti vezetőszerephez: az ateista és nemzetközi szabadkőművesség. Az infekció nemcsak politikai és társadalmi vonatkozásban lépett fel, hanem átsapott olyan területre is, melyet eddig a legtendenciózusabb irányzatok is kimélni szoktak, a tudományos vizsgálódások területére. A magyarországi szabadkőműves páholyok itt sem ismertek kegyelmet. Amíg egyfelől komoly tudományos igazságokat erőszakos, elfogult értelmezésekkel hatalmi célokat szolgáló propagandájuk sikere érdekében kihaszántak s ezzel a tudományos kutatás tekintélyét aláásták, addig másfelől tudományos törvényekké deklarálták az olyan állításoknak egész légióját, melyek nem egyebek merész és üres, legtöbb esetben fogalomhamisításon alapuló általánosításoknál. Ezek a bázisokon épült föl az a szociológia, melynek szellemi vezére a Pasaréti uton, vezérkara pedig az Anker-közből válogatta gondosan össze a hazánk elpusztítására alkalmasnak vélt tudományos tételeket. A változó körülményeknek megfelelően hol az izléstelen, szemérmetlen pörérevertközöttség, hol történelmi nagyjaink kipellengérezése, hol a magyarnép elleni gyűlölet jogosultsága nyert igazolást a tudományos köntösben. Mint szeptember 20-iki számunkban részletesen rámutattam, ez a Bonnon-szellemben kultivált szociológia attól sem riadt vissza (s ezt rendíthetetlen következetességgel és észrevehető tervszerűséggel csinálta) hogy holmi szintelen humanizmus emlegetésével szerb irredenta merényleteket sietett pártfogásába venni. Felemlítettük akkor, hogy a serajevói gyilkosság után megindított hatóságai nyomozások mennyire sértették Jászi kezdetéseiben nem mert tovább haladni. Tény az, hogy a szerb szabadkőművesség a magyarországi Symbolikus Nagypáholy pat- Oszkár szabadkőműves igazságérzetét. A bűnpör bírósági tárgyalása folyamán kiderült, hogy az egyik merénylő gonosztevő, Princip gyűlölte Ferenc Ferdinándban a hithű katolikus. A bíróság előtt az is bebizonyult, hogy a merénylet értelmi szerzői, Ciganovics és Tankosics szabadkőművesek. Már magában az is különös, hogy a bírák és a védők nagyon érdeklődnek aziránt, vajjon Cabrinovics és Princip szabadkőművesek e vagy sem? Minden bizonnyal nem ok nélkül firtatják a szabadkőműves-séggel való kapcsolatokat. De ha e faktumok mellé állítjuk az alábbi tényeket, akkor az ember első pillanatra megdöbben s követronátusa és vezetése mellett fejlődött. A Kelet c. hivatalos szabadkőműves újság szeptemberi számának 16. lapján szó szerint ez olvasható: „A szerb páholyok tudvalevő-

*A Magyar Kultura legutóbbi számából.

leg a mi Nagypáholyunk védőszárnyai alatt erősödtek meg annyira, hogy külön Nagypáholyt alakíthattak. Tény az is, hogy a magyarországi szabadkőművesség hivatalosan, a páholyok útján gyűjtést rendezett szerb célokra a balkánháboru idején, amikor minden pillanatban attól kellett tartanunk, hogy az ellenséges indulatu országgal háboruba keveredünk. Azt is bizonyítani tudjuk, hogy a francia szabadkőművességgel legszorosabb elvi és gyakorlati kapcsolatban álló olasz szabadkőművesség körlevelekben háborura izgat és tüzel Németország és a monarchia ellen. Az is köztudomású, hogy a magyarországi szabadkőművességet ugyanaz a forradalmi, reppublikánus szellem hatja át, mint a román páholyokat s csak nagyon laza összeköttetésben állunk a konzervatívabb germán páholyokkal.

Mindezek alapján önkéntelenül vetődnek fel a következő kérdések: A szabadkőműves szolidaritás alapján háborodott-e föl Jászi Oszkár a gyilkos és irredentista szerbek ellen jogosan megindított bírósági nyomozások miatt? Milyen természetű kapcsolat állott fenn az összeesküvést szervező Ciganovics és Tankosics útján a belgrádi páholy és a hirhedt Narodna Odbrana között? Nem volt-e Narodna Odbrana a belgrádi szabadkőműveseknek olyanfajta laikus szerve, mint nálunk a Galilei Kör és a Társadalomtudományi Társaság? Mert annyi bizonyos, hogy amint a Narodna Odbrana nem volt ártatlan dalárda, éppúgy a Társadalomtudományi Társaság velejében minden, csak nem tudományos és nemzeti célokat szolgáló egyesület. — A föltett kérdésekre a felelet soká nem késhetik. A magyar nemzet, a monarchia életérdeke egyenesen megköveteli, hogy végre minden kétséget kizárólag tisztáztassák a hazai szabadkőművesség igazi rendeltetése. Nagyon természetes, hogy a megnyugtató és kielégítő feleletet nem a szabadkőművesektől várjuk, hanem kevésbé érdekelt helyről.

Csak azután ki ne süljön, a végén, hogy a Narodna Odbrana szociológiai szerv volt. A monarchia belgrádi demarsché-ával egyidejűleg a nagyhatalmaknak megküldött jegyzék mellé, mint ismeretes, csatolva volt egy dossier, mely a Narodna Odbrana bűneinek felsorolása kapcsán idézeteket közölt a bandák kiáltványaiból és alapszabályaiból. Ezek az idézetek csak úgy hemzsegnek szótól a rejtélyes értelmű, vagy hangba burkolt frázisoktól, melyek egy-egy szabadkőműves főmesteri beszédben olvashatók. A stilizálási modor szembeszökő azonossága ugyan még nem kézenfekvő bizonyíték a Narodna Odbrana szabadkőműves karakterü hatterére, de gondolkodásra késztet.

Irányítsuk most egy pillanatra figyelmünket a szabadkőműveseknek egyik laikus szervére, a Huszadik századra, amely a szociológia eszközeivel csinált propagandát. — Mindekelőtt megállapítjuk, hogy a folyóirat — látszólag — ügyes átmenetet tartott be a békéből a háboruba való evezés közben. A jul.-szept.-i összevont füzet már az ouverturét nyújtja a megalapulási folyamathoz. A hatalomhoz, befolyáshoz jutott parvenü sértő hangja már alábbhagyott. A cikkek elég gondosan vannak összeválogatva oly célból, hogy durva provokációknak ne nevezhessük őket. Hogy a füzet nem olyanak készült, mint amilyen valójában lett, azt a folyóiratba ragasztott rózsaszínű cédula is megvallja, mondván, hogy a „Huszadik Század jelen száma . . . tartalmának egy része időközben a közzétételre időszerűtlenné vált. Emiatt kénytelenek voltunk e szám egyes részeit újabb szöveggel pótolni“. Nos, igen, bizonyos cikkek „időszerűtlenségük“ miatt kimaradtak e számból. Mi, akik sohasem mulasztjuk el a H. Sz. minden számát gondosan átnézni, rendelkezünk annyi tapasztalattal, hogy nagy valószínűséggel megállapítsuk, mi mindent tartott a t. Szerkesztő ur kihagyandónak a „szociológiailag“ ki nem számított háboru következtében. Feltűnő pl., hogy a magyar-

gyűlölettel tájékozó, parlagi hangu, hirhedt „Kortörténeti jegyzetek“ szelid, szinte jámbor följegyzéseket tartalmaznak. E hirhedt rovat spiritus rectora, Aradi (Erdély) Viktor, aki történetesen jelenleg a fogházban ül, most nem harapdál a magyarság lábikrájába. Hiányzanak továbbá a sértő és tendenciózus cikkek a keresztény magyar középosztály ellen. Az „időszerűtlenség“ okából maradtak volna el ezek valóban? Tegyük föl, hogy igen; de kérdezzük, miért időszerűbb most ennek az elfogult türelmetlen folyóiratnak a zene pszichológiájával, vagy a buddhizmus ismertetésével foglalkozni? Legyünk csak őszinték, tisztelt szabadkőműves urak és valljuk meg, hogy sem nem tanácsos, sem nem bátoroságos most ezt a különben birkatürelmű keresztény magyar népet vérig sértegetni. Csak arra kívánjuk még figyelmeztetni a t. Szerkesztőséget, hogy az „időszerűtlen“ cikkek és jegyzetek gondos elhagyása ellenére is maradt még a 136. lapon egy kis galiciánus viccelődős a „hazaffyas“-ságról. Bizonyára a háborus zürzavarban ott felejtődött.

A legújabb, az októberi füzet már annyira szintelen, olyan bugóan objektív s annyira merkantil-jellegű, hogy első pillanatra az ember a budapesti utazók szövetsége kiadványának nézi. Az olvasóra nagyon sajátos módon hat, hogy a füzetben egyetlen buzdító, nagy nemzeti ügyünkkel szemben szimpáthiáról tanuskodó sor sem olvasható. Ellenben mindjárt az első cikkben találunk egy passzust, amely rejtelmes szabadkőműves stílusban megfogalmazta beigérését jelenté annak, hogy majd a háboru után lesz gondja a királyi művészetnek arra, hogy az elégedetlenséget a maga érdekei számára kihasználja.

A szabadkőművesség igazi céljai egyre nyilvánvalóbbakká válnak. A háboru vihara társadalmi és erkölcsi téren is nagy tisztulást fog elidézni, állami és társadalmi életünk kórus nyavalyái kétszeresen követelik a gyógyszereket. La vérité est en marche.

Burján Károly.

Egy iskolás leány keservei.

Tisztelt Szerkesztő Bácsi!

Nem hiába mondják, hogy kicsiny és nagy megérzi, megszenvedi a háboru borzalmait, de soha még olyan sokat nem szenvedtünk, mi iskolások, mint ebben a háborus időkben.

Kérem, tessék meghallgatni a mi keserveinket. Szeptember elején, mint más évben is, szépen megayiltak előttünk az iskola kapui, de nem olyan vigan ám, mint más évben. Mindjárt figyelmeztettek bennünket arra, hogy az idén sokkal komolyabban kell venni az iskolai munkát, mint máskor. Hogy mi tőlünk ugyan nem kíván a haza vért és életet, de kíván megfeszített szorgalmat, igyekezetet. Mert nagyon sok ismeretet kell gyűjtenünk, nagyon ügyesekké kell válnunk, hogy ha felnövünk, kipótolhassuk hazánk mostani veszteségeit. Azt mondták, hogy aki eddig szorgalmasan tanult, az most kétszeresen szorgalmas legyen, aki hanyag volt, térjen magába, mert a hazának most nagy szüksége van minden fiára, minden leányára.

Folyt is a munka — Szerkesztő bácsi, dupla szorgalommal tanultunk, amellet a katonák részére dolgoztunk kézimunkát, szedtünk, száritottunk szederlevelet s boldogok voltunk, ha megszurta a szedertövis a kezünket, ha feltörte a kötőtű az ujjunkat. A hazáért tanultunk, a hazáért dolgoztunk.

De aztán jött egy csunya nap, ugy hiszem október 5-ike. Igen, akkor volt, már tudtuk is az október 6-iki ünnepre szóló verseket, már javába gyakoroltuk a himnuszt és szózatot s azon a csunya napon, éppen az októberi ünnep előtt zárva találtuk az iskola kapuit. Mondták, hogy menjünk haza, mert az iskolánkból kórház lesz katonák részére.

Hát ez nagy csapás volt ránk nézve, egyszerre megszakadt a mi hazáért folytatott megfeszített munkánk. Alig volt annyi időnk, hogy összeválogathattuk szederleveleinket, menni kellett haza. Bizony nem szívesen mentünk, elgondoltuk, hogy hát már most, hogyan haladjunk kettőzötten az ismeretekben, amint a háborus idő kívánja?

Szerkesztő bácsi talán azt gondolja, hogy mi magunktól is tovább tudunk tanulni? Hiszen akkor nem is lenne szükség az iskolákra. Pedig nekünk azt mondják, ha fargesáljuk a padokat, hogy az iskola sokba kerül.

De hát csak tessék meghallgatni, lehetséges-e mostani háborus időben, hogy egy iskolás leány otthon tovább tanuljon. Otthon is más ám az élet, nem olyan nyugalmas, mint azelőtt. Édes apám hadbavonult, ugy hiányzik valami, ugy nyugtalanokodom odahaza. Édes anyám sir, egyre sir. A nénik, ha eljönnek látogatóba, csak borzasztóságokat beszélnek a háboruról, a fiutestvérem a rendkívüli kiadásokat bujja s mert ő sem járhat iskolába, minden áron be akar állni a lengyel légióba és a tűzbe menni. Nem indítják meg az anyuskám könnyei. Hát hogyan tanuljon ilyen feldult otthonban egy iskolás leány? Kitől kérjen valami felvilágosítást a tanuláshoz?

Néha együtt vagyunk mind, tépést csinálunk a kerek asztal körül, de akkor sem beszélhetünk hangosan, mert anyuska feje fáj, a hangos beszéd is fáj neki. Ugy-e nem esoda, ha sokszor kiszököm az utcára egy kis tereferére. Pedig olyan hamar hozzá szokik az ember a korzózáshoz. Aztán itt is — ott is megrónak, hogy naphosszat kószálunk.

Hát tessék megmondani, mit tegyünk iskola nélkül? Tessék megmondani, hogy miért veszik el csak az iskolákat a szegény sebesült katonák részére, mikor olyan sok szép, nagy épület van itt Váradon?

Kérem szépen, Szerkesztő bácsi, tegyen értünk valamit, talán szóljon a polgármester bácsinak, hogy aki olyan teméntelen sok jót tesz a hadbavonult katonák családjaiért, tegyen valamit értünk, iskolásokért is: nyissa meg az iskolák kapuját, mert abból, hogy mi tudatlanok maradunk, a városnak is hátramaradása lehet, pedig nekünk az iskolában azt mondták, hogy „most a háborus időben kettőzött szorgalommal kell haladnunk ismeretekben és ügyességekben, mert a jövőben nekünk kell majd pótolnunk a háboru veszteségeit.“ Szerkesztő bácsi ezt jobban megérte, mint én, aki csak érzem, hogy elvagyok hagyatva és nem haladok egyszeresen sem, nemhogy kétszeresen haladnék. Kérem teljesítse hát a kérésemet és remélem is, hogy megindítja szívét az, amit e levelében elkesergett a sok közül.

Egy iskolásleány.

A harctéren levő katonákért.

A hadügyminiszterium hadsegélyző hivatala az alábbi tájékoztató kérelmet intézi a közönséghez hadbavonult katonáink segélyezésére vonatkozólag:

A cs. és kir. hadügymin. hadsegélyző hivatal, (Wien, IX. Berggasse 16.) elfogad minciennemű adakozást a harctéren levő katonák részére.

Különösen kívánatosak: Tea, csokoládé, kakaó, teakenyér, conservék dobozokban, szivarok, mindenféle cigaretta, mindenfajta dohány, pipák, szivarkahüvely, szivarkapapír.

Köszönettel vétetnek ajándéknak: cukor, cukorkák, kétszersült, mézeskalács, keménysajt, érmelegítők, lábszárvédők, télikeztyük, zsebkendők, kapcák vékony gyapju szövetből, kendők, mindenfajta ujjasok, vékony hősapkák, vagy egyéb ilyfajta védőeszköz. anyagok az előbb elsorolt tárgyak és fehérneműek elkészítésére. Tűszerszámok, zsebkések, szappan és szappanlapok, írónok, levélpapírok.

Ajánlatosnak tartjuk a figyelmet arra felhívni, hogy nem volna célszerű könnyen romlásnak induló ételcikkeket és egyéb élvezeti cikkeket adakozni.

A könnyebb rendelkezés céljából kérjük, hogy a nagyobb mennyiségű küldeményeket az elküldés előtt tessék a hadellátó hivatalnak előre bejelenteni és ezen hivatal utasításait bevétni.

Természetbeni adakozások az alábbi címre küldendők; An das k. u. k. kriegsministerium Kriegsfürsorgemst Wien IX. Berggasse 16., ahol minden természetbeni adományt a IV-ik számú szobában elismervény ellenében átvesznek és ugyanott minden felvilágosítást megadnak. A beérkező adakozások oly gyorsan, a mint csak lehetséges, a hadra kelt sereghez fognak küldetni, amikor is az egyes kívánások az ezredekre, lovasosztályokra vagy századokra vonatkozólag lehetséges szerint figyelembe fognak vétetni. Cs. és kir. hadügyminiszterium hadellátó hivatala. Lobb s. k. altábornagy.

Utasítás téli ruhaneműek elkészítésére:

1. Hősapka; csukaszínű, tömlőformában kötve. 2 sima, 2 fordított, 42 cm. körülettel, (körülb. 98 szemre kezdve) 45 cm. hosszúságra. Vagy pedig horgolva 2 sima, 2 fordított, 42 cm. hosszú, 45 cm. széles és a hosszúságánál fogva összevarva, úgy, hogy egy kb. 45 cm. hosszú tömlő lesz belőle.

2. Lábszárvédők; szürke, vagy földszínenben, 40 cm-nél nem kevesebb kerülettel, gummitalpallóval ellátva, kezdés kb. 120 szemre, 2 sima, 2 fordított, alant kb. 20-25 szemet elejteni, mint egy boka és lábfejneküli harisnyát mintegy 55 cm. hosszban, hogy a térden felül érjen.

3. Keztyűk: csukaszürke kb. 30 cm. hosszú, kb. 60 szem kezdéssel, 36 sor mindig 2 szem sima, 2 szem fordítva, azután 20 sor simán. Hüvelyk ujján 20 sor 24 szemmel. Végénél minden 2 ik sornál elvenni. A hüvelyk-ujjtól a mutató-ujj 22 sor. 18 szemet gyorsan leejteni. A többi 3 ujj részére 14 sor sima, azután meg 18 sor, miközben 2 sornál 2 szem elveendő.

4. Érmelegítő: sötét színben, 2 sima, 2 fordított, legalább 20 cm.-rel kezdeni kb. 56 szem, 20 cm. hosszú.

5. Ujjas: szürke 2 sáv, 125 cm. hosszú, mindegyik 34 szem kezdéssel, 1 sáv, 95-100 cm. hosszú, 60 szem kezdéssel, mindig simán végigkötve, 6-8 fatüvel nagyon lazán. Összetétel módja látható a hadsegélyző hivatalban.

6. Haskötő, szabás és minta látható, illetve kapható a hadsegélyző hivatalnál. Színe szürke.

7. Kapcák, fehér vagy színes flanelből vagy barchetből 45-45 cm. nagyságban csak szakítva, nem végig varrva.

Az 1-5 alattiakhoz gyapjupamut, a 6 és 7 alattiakhoz flanel vagy barchet ajánlatos.

A „Jobbkéz“ munkája

Vidékről érkezett adományok.

A háboruban küzdő katonák és a sebesültek javára megindított akcióban előljárnak hölgyeink. Ezer és ezer női kéz szorgalmasan dolgozik, hogy áldozatkészségével és munkájával enyhítse a hazáért vért ontott szegény sebesültek fájdalmát és az időszorra által sújtott és a harctéren küzdő fiaink, testvéreink szenvedéseit.

Nincs rang különbség a nemes érzésű honleányok között; az urihölgyek ép oly nemes vetélkedéssel igyekeznek készíteni, a meleg ruhákat, a fehérneműeket, ágyneműeket a katonák részére, mint a vidék egyszerű asszonyai és leányai. Hazafias érzésükön a szeretet vezeti ujjait a nemes munkában.

A „Jobbkéz“ neve alatt tömörültek hölgyeink, hogy segélyre legyenek az áldozatkész közönségnek.

A nagyváradi „Jobbkéz“ már eddig is dicséretes buzgalmat fejtett ki és szép eredményt ért el Istennek tetsző működésével.

Adományok a Vörös-Kereszt fehérnemű osztályának.

Vasuti Vaddisznó vadász-asztaltársaság adománya Bordé Ferenc a társaság elnöke koszoru megváltás címén 25 korona, Spaner Mátyásné 10 kor. Várady Istvánné 10 kor. gyapju fonatra.

Tekintettel arra, hogy városunkban a sebesültek száma tetemesen szaporodik ismét a nagyérdemű közönséghez folyamodunk selejtes fehérneműért. Eddig következők voltak szivesek fehérneműt küldeni. Rádl Ödönne, özv. Kovács Béláné, Schweiger Edéné, A Baptistanők nagyszabású küldeménye, Sárosi Béláné, Vas Jánosné, Weiszner Gyuláné, Böhm Jenőné, Keszte Istvánné, özv. Maróczy Jánosné, Wiener Jenőné, Kardos Béláné.

Ugy a pénzübeli adományokért, mint a fehérneműért hálás köszönetünket nyilvánítjuk és kérjük a közönség további pártfogását, támogatását.

Hét éves gyermekek munkája.

Dr. Miskolczy Ferencnéhez Körösszakállból több meleg ruhanemű, tépés érkezett a következő levél kíséretében:

Méltóságos Asszonyom!

Míg az itteni társadalom többféle adományok gyűjtésével s azok elküldésével volt elfoglalva s míg az eddig megkötött 53 darab hősipkát és 15 pár érmelegítőt kötötték hölgyeink s ezeket eljuttatták direkt a hadsegélyző hivatalnak, két 7 éves gyermek egy hónap óta szorgalmasan készítette a tépést, mert olvasták, hogy 1848-ban is, hogy készítették s most idemlékelve azon kéréssel küldöm, méltóztassék Mártonffy Ilnokát és Kolb Bözsikét megjutalmazni ezen cselekedetükért azzal, hogy hasontó tetteire buzdítsa tettük a többi gyermekeket és közölni a lapokban ezt.

Kis szívők hazafias munkájának jutalmát ugyan itthon megkapták, de méltóságos asszonyom elismerése is továbbra buzdítani fogja.

Körösszakál, 1914. okt. 21. Hazafias tisztelettel: a községi jegyző.

*

Dr. Miskolczy Ferencnéhez vidékről igen sok ágynemű is érkezett az egyes községek-ből. Egyszerű falusi magyarnők készítették szeretettel. Egyik finom pihével megtömött patyolat párnára a készítője a következőket himezte:

Kedves vitézeink fájó,
De szeretettel küldjük párnáinkat,
Ki pihenni rajt fáradtságokat.

Fehér párnáinkat úgy érezték,
Mintha magyar leányok s anyák
Karjaiba pihennének csendesesen:
Álmodjatok rajta szépet,
Hogy majd vissza tértek,
Győzelem ittason.
Éljen a haza!

Világítsuk ki a hősök sirját.

Közeledik nov. 1 e, mikor szomorú kegyelettel kivilágítjuk elhunyt kedveseink sirját és tele szórjuk virággal. Az idén — ebben az esztendőben hány új sirral szaporodtak meg a temetők, hány hős alusza nálunk örök álmát?! A „Jobbkéz“ ahogy kiveszi részét a sebesültek helyzetének megkönnyítésében, nem feledkezik meg azokról sem, kik hazájukért hősi halált haltak. Azért hallottak napján fölkeresi ezeket a sírokat, hogy virággal, égő gyertyákkal tisztelje meg emléköket. Kérjük a nagy közönséget, támogassa a „Jobbkéz“ ezen munkájában.

Imádkozzunk a harcban elesettekért.

Gyászistenisztelet a székesegyházban

Gróf Széchenyi Miklós levele Miskolczy Ferenc főispánhoz.

Pár nap mulva ezek vándorolnak ki a temetőbe, hogy elhalmozzák szeretteik csendes nyugvóhelyét a szeretet, az emlékezés jelével, sok-sok virággal, apró lángoló gyertyákkal. Az idei év egyszerre felemelte az e napon kegyeletet leróvók számát. A világ háboru ezer és ezer hősnek kívánta életét és most ezekért is ki fog gyuladni egy-egy gyertyaláng.

A harctéren elesett véreink megérdemlik, hogy hős szolgálatukért áldozunk nekik egy napot, amelyen hő imánkba foglaljuk nevüket és kérjük a Mindenhatót, hogy az ő kiomlott vérük áldást hozzon e megszentelt földre és csendes, dicsőséges nyugalmat az ő lelkükre.

Biharvármegyében gróf Széchenyi Miklós v. b. t. t., megyéspüspök megvalósította, azt a nagyszerű gondolatot, hogy a harctéren elesett hősök emlékezetének szenteljünk egy napot. Ezen a napon a főpásztor rendelete alapján az egész nagyváradi egyházmegye területén gyászisteni tiszteletet fognak tartani. A székesegyházban gróf Széchenyi Miklós megyéspüspök személyesen fogja megtartani az isteniszteletet, melyre Biharvármegye és Nagyvárad város törvényhatóságait is meghívta.

A főpásztor ebben az ügyben a következő levelet intézte Miskolczy Ferenc főispánhoz:

3543-914.

Méltóságos Főispán Ur!

Midőn minden gondolatunk, minden érzésünk azoknál van, akik a harcmezőn hazánkért vérzenek: az együttérzés parancsa az is, hogy a háboruban elesett hősökért imádkozzunk.

Ezért egyházmegyéim minden templomában gyászistenisztelet tartását rendelttem el és nagyváradi székesegyházamban jövő hó 3-án (kedden) reggel 9 órakor az elesett hősök lelkiüdvéért gyászisteniszteletet fogok tartani, melyre méltóságodat

és Biharvármegye tekintetes Törvényhatóságát tisztelettel meghívom.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Nagyvárad, 1914. október 25.

Gróf Széchényi Miklós s. k.
nagyváradai lat. szert. püspök.

A főispán a püspök meghívó levelét azonnal áttette Fráter Barnabás alispánhoz azzal az utasítással, hogy azt hozza az egész tisztikar tudomására. Az alispán tegnap köröztette a meghívót a tisztviselők között. A tisztviselők 3-án reggel háromnegyed kilenc órakor kötelesek testületileg megjelenni a székesegyházban tartandó gyászisteniszteleten.

A gyászisteniszteleten testületileg jelenik meg a városi tisztikar is, valamint az összes tantestületek és az itt időző katonai hatóságok is.

Háborus közgazdaság.

*

Hatósági árszabás a búzánál.

A kereskedelmi és földművelésügyi miniszter a mai napra ankétot hívott össze a gabonaárak hatósági megállapítása felől való tanácskozásra. Kíváncsian várjuk az eredményt, mert ez a kérdés mondhatni első a nagy háborúnak a hadi kérdése után. A két állam ötvenmilliónyi népének gazdasági megóvása jórésben ezen fordul meg. Pár vonásban óhajtjuk megrajzolni a helyzetet, melyet az ankétnek, illetőleg az utána jövő kormányrendeletnek körültekintéssel és kellő erélylyel orvosolnia kell.

Köztudomású, hogy a kenyér ára kg-ként 50 fillér, a liszt mázsája 60 korona körül játszik, a legutóbbi tőzsdei jegyzés pedig a buza 75 kilóját 40 korona körül mutatja. Ez csak egy dolog; de így áll a piaci ár minden, igazán mondhatni; minden árunál. Azonban ezt nem is kell sokat fecsegtetni; mióta a háboru az árak nagy százalékos emelkedése, tart, minden téren bekövetkezett. Magyarán ezt a termelés megcsappanásával, a katonai nagy vásárlásokkal, a bizonytalan időkkel. Van is alapja a magyaráznak, nincs is. Van, mert a munkás-kéz elvonása nagy mértékben bekövetkezett, nincs, mert a hadbavonultak ellátása még kevesebb szükségletet teremt mint ugy azokrak a szájaknak az élelmezése béke idején s nincs, mert éppen a bizonytalan idők teszik kötelességévé mindenkinek, hogy a hazát, a közt esetleg áldozatok árán is szolgálni kell.

De most mindezt elmellőzzük. Egyedül a gabonaárakról akarunk beszélni, amit példál is vettünk, s ami tárgyat képezi a mai budapesti ankétnak is.

A kínálat napról napra gyengébb, mert a készletek természetszerűleg fogynak. A kereskedők kezén aránylag kis mennyiségek vannak, azonban a gazdáknál még van elegendő készlet, melyet azonban dacára a horribilis áraknak, visszatartanak. Ha a kincstár a gazdáknál levő készletek egy részét rekvirálná, akkor hamarosan jobb kínálat jelentkezne. A legmagasabb ár 41.60 korona volt. Ausztriában az érdeklődés szintén igen nagy és a budapestinél is magasabb árakat engedélyeznek. Így irnak a budapesti lapok. Irnak tendenciózusan beküldött tudósításokat, melyekből ha valaki rájuk süti az ominózus merkantilista jelzöt, mindjárt baj van. Pedig hogyan áll a dolog a fenti véleményemmel szemben. A gazdákat érő sanda-útés, hogy ők tartják vissza a gabonát, jogosulatlan. A magyar gazda sohasem volt és főként ma sincsen abban a helyzetben, hogy bevárja a legkedvezőbb gazdasági áralakulást. Nincs. A gazda évi berendezkedése az őszi termés értékesítésére van alapozva. Az év első felében ki számolt a kitérő háboru-

val? A termelők ez évi élete — nagyjában a rendes tempóban folyt le, — ennek pedig következménye, hogy a gazdák kénytelenek voltak és kénytelenek szemes termésüket piacra vinni. A mai pénzzükségben és drágaságban nincs is más pénzforrásuk. A nagy gazdaságok jórésze pedig, melyeknél szokás, hogy már tavasszal lekötik a várható termés egy részét, még biztosabban eszközölte már a szállítást, talán az eredeti olesó kötés miatt saját veszteséggel. Hiszen már a tőzsde bíróságnak is van idevágó, legutóbbi s kötetést oldó ítélete. Ami termés tehát még a gazdáknál lekötve lehet, legnagyobb valószínűség szerint csak a nem teljesen elvégzett mezei munka miatt fordul elő.

Ezzel szemben tagadhatatlan, hogy (amint egy másik jelentés írja) „Budapestre, a legutolsó héten is, kikapcsolva az érkezett szállítmányokból a transitó forgalmat, mintegy harmincezer métermázsával több buza érkezett, mint amennyi a tőzsdei forgalomba került. És ez nemcsak az elmúlt héten volt így, hanem kisebb-nagyobb mértékben így van hétről-hétre. Bizonyosan így van minden nagyobb magyarországi városban, amiből következik, hogy jóval nagyobb tömeg kerül eladásra a gazdák kezéből, mint amennyi viszonteladásra kerül.

Hol reked meg ez a bizonyára nem kis buzamennyiség? A multkor egy szóval már rámutattunk erre, most határozottan rámutatunk arra, hogy a gabonaárak felesigáztát, a szemes termés visszatartóit s azokat, akikről rekvirálni kellene, nem a termelők között kell keresnünk; legalább elsősorban nem ott. Ott kell keresni, akik így beszélnek: „hamarosan bekövetkezhetik a béke, amikor vámentesen anyni amerikai, orosz, argentinai, bolgár, román, török buza fog beömleni egyszerre hozzánk, hogy az áraknak a felére le kell szállaniok,“ s „katonaság rekvirálni fogja a gabonát és olyan árat szab érte, amelyben nem lesz köszönet.“

Az árak felhajtását a börze spekulánsok, az hausse-spekulánsok vitték véghez. Azt hiszem, az ankéton meglehet majd ösmerni őket, csak az a fő, hogy legyen, aki szemébe nézzen az aspirációiknak.

Ezért mondtuk régóta s mondjuk, hogy a fogyasztó-közönség érdekében szükség van a hatóság erélyes, de okos alapon álló ármegszabására. Németország meg merete tenni, pedig ott, ebben az állandó bevételre szoruló országban a legmagasabb buza ár 35 korona körül volt. Nem neveltséges ezzel szemben, nekünk a földművelő országnak helyzetünk és vonakodásunk.

Az okos hatósági rendelkezésbe nem azt magyarázzuk bele, hogy a megállapított ár veszteségeket idézzen elő, de viszont a gabona ármegállapításon kívül kívánjuk a többi fontos élelmicikk a hus, piaci áruk általános korlátozását is. Csak így lesz gyökeres az orvosság, csak így nem fog vesztetni az olesó árral dolgozó gabonakereskedő s így nem fog tönkremenni az ipari cikkek közvetítője sem. Nem kérünk fix árakat e téren, ez lehetetlen, csak korlátokat, irányelveket. Irányelveket melyeket eddig gazdasági, jobban mondva piaci életünk nem ismert föl, melyek nélkül azonban a győzedelmes hadi háboru esetén is súlyos gazdasági csapásokat kellene elviselnünk.

A téli háboru borzalmait ellen harcosainknak prémre van szükségük. Enyhítsük szenvedéseiket és küldjük egyetlen darab prémünket is a Hádsegélyző Hivatalnak, Budapest, Váci-utca 38. A szállítás díjmentes.

..HIREK..

FELHÍVÁS

a nagyváradai iskolák igazgatóihoz.

Mindnyájunknak csak a szeretet munkája teszi elviselhetővé a háboru nagy izgalmaikat. De gyógyítani a sebeket, csillapítani a háboru okozta fájdalmat, mindnyájunknak kötelességünk is.

Ez a vezéreszme irányítja a háboru kitérő óta a nagyváradai Vörös-Kereszt, Jobbkéz szeretetmunkáját, ez sugálja most a gondolatot, hogy ezen munkában városunk jövő polgárait, a nagyváradai gyermekeket is részesítsük.

A gyermekek, akiknek minden karácsony meghozza éder örömeit, a gyermekek készítésébe első a mi szegény sebesült katonáink karácsonyi örömeit. Gyűjtőesség jó előre filléreiket, hogy minden gyermek legalább 10 fillért adjon a sebesültek karácsonyfájára. Gyűjtőesség a saját szájuktól elvonva a csemegéket, gyűjtőesség, készítsenek kezüik munkájával karácsonyfadiszeket, kis fiuk készítsenek [csinos dobozokat cigarettával, kis leányok emlék zsebkendőket, apró kézimunkákat, meglepetésül az értünk vérző sebesült harcosoknak.

Ezeknek a gyűjtéseknek eszközzésére kérem én a nagyváradai iskolák nagyérdemű igazgatóit, igazgatónőit. Nyujtsák nekünk a szeretet munkájában jobb kezüket; indítsák meg a gyűjtést, buzdítsák a minden szépre és jóra hajló tanártestületeket és tanuló sereget, hogy karácsony napján besüssön a napfény városunk legridegebb körtermébe is, hogy csendüljenek örömhangozók karácsonyestén ott, ahol rendesen csak sóhaj hallatszik, hogy gyuljon ki a szent estén minden Nagyváradon gyógykezelt sebesült katonának a szeretet, — a gyermekek lelkében fakadó szeretet csillaga.

Nagyváradon, 1914. évi okt. 25-én.

Pally Lajosné.

* A főváros polgármesterének részvéte. Bárczy István Budapest székesfőváros polgármestere Bordé Ferenc főjegyző halála alkalmából a polgármesterhez intézett következő táviratban fejezte ki a városok kongresszusa nevében részvétét:

Bordé Ferenc főjegyző elhunyt alkalmából fogadja kérem ugy a magam, mint a városok országos kongresszusa nevében igaz részvétem nyilvánítását. Bárczy, polgármester,

* Előadások a közlelmezés szervezéséről és a termelésről. A „Hangya“, melyhez már 1278 község termelői és fogyasztói csatlakoztak, a következő téli hónapokban is folytatja a termelők és fogyasztók szervezkedése érdekében megindított akciót, mert a számbavehető összes közgazdasági tényezők megállapították, hogy a mezőgazdasági termelők szövetkezeti szervezkedésére, a városok közlelmezése szempontjából is, nagy szükség van. Hogy megismerhessék a termelők a szervezkedés módait, a „Hangya“ előadásokat rendez a földművelők részére. A községek és mindazok, akik a termelés és fogyasztás szervezését szükségesnek tartják, forduljanak az előadás megtartásán s a szervezésre vonatkozó kívánságaikkal a „Hangya“ igazgatóságához.

* **Burgonyát vesz a város.** Nagyvárad város tanácsának tegnapi ülésén, Komlóssy József előterjesztette, hogy több waggon burgonyára ajánlat érkezett Nagyvárad városához, métermázsanként 7 korona árért. A város tanácsa megbizta Komlóssy József gazdasági tanácsost, hogy a város részére vásárolja meg a burgonyát s rak-tározta el. — Együttal felkérte a tanács a polgármestert, hogy az élelmiszerek árának hatósági megállapítására kért engedély megadását sürgesse meg a miniszternél, mert enélkül semmit sem tehet a város az élelmiszerek uzsora és a drágaság ellen.

* **Hogy bánnak a magyar foglyokkal?** Ma már kétségtelen, hogy a harcban elfogott katonákat az oroszok messze elszállítják Oroszország belsejébe. Sőt minden cáfolat dacára is megállapítható, hogy Szibériába viszik őket. Arról azonban, hogy ott az olombányákban dolgoztatnák őket, eddig még semmi pozitív értesülés sincs. Az eddigi értesülések szerint hadifoglyokat Szibériának teljesen művelt részébe vittek s a legtávolabbi terület, melyen a hadifoglyok vannak: Omszk városa, mely Szibériának fővárosa s egészen modern város. A magyar foglyok sorsáról érdekes tudósítást küldött most egy fogságba jutott vasvári 18-as honvéd szakaszvezető. Toscano Gyula vasvári kéményseprőmester, 18-as honvéd népfőlkölszakaszvezető orosz fogságba esett s mint foglyot Petropavlovskba, (Omszk szibériai városon innen) szállították, honnan a napokban levél érkezett családjához, melyben érdekesen írja le az osztrák és magyar foglyok helyzetét. A levél főleg a következőket tartalmazza: Augusztus 25—27-ig erős tűzben volt csapatjuk s győzelemmel haladtak előre. Lovasított járőri szolgálata közben kozákok támadták meg, de sikerült neki minden komoly baj nélkül megmenekülni. Pár nap múlva visszakerült századához. Ott egész szeptember 8-ig volt, amikor erős tűzben a sáncárokhoz, hol ő is volt, egy gránát csapott le s őt teljesen maga alá temette a rázuhanó földtömeg s meg is sebesült. Másnap kora reggel jelentkezett a kötöző helyen. Az oroszok ott fogták el őt, az ezredorvossal, 11 tiszttel és 9 legénnyel együtt. Az elfogottakat gyalog vitték Lublinba, ahonnan 14 nap és éjjel folyton utaztak. Átlag 40 ember jutott egy kocsi s így utazásuk nem volt elviselhetetlen. Az állomásokon a lakosság nagyon jó indulatu volt hozzájuk és el látták őket ennivalóval, szivarral, stb. Petropavloszkból 6 napi ottani fogság után írja levelét s leírja, hogy ott is nagyon humanusan bánnak velük. Délután 5 óráig teljesen szabadon járhatnak. Az ottani lakosság nagyon jószívü hozzájuk. Mindenféle jóval, szivarral, pénzzel kínálgatják őket. — Vannak, akiket egyes családok meghívtak magukhoz ebédre. — Egyébként minden rendben volna, csak fekvőhelyük nincs megfelelő.

* **Havonkint lehet fizetni a lakbért.** A kormány nevében gróf Tisza István miniszterelnök a hivatalos lap mai számában 7968—1914. M. E. szám alatt újabb rendeletet adott ki a moratórium rendelkezéseinek megváltoztatásáról. Az újabb rendelet főleg a lakberek fizetésére vonatkozik és kimondja, hogy „lakás vagy egyéb helyiség bérbeadója a moratórium rendelet fenn-

állásának ideje alatt a részére a szerződésben, szabályrendeletben vagy más jogszabályban biztosított azt a jogot, hogy a bér nem fizetése esetére a bérletet a szerződés felbontásával vagy rendkívüli felmondással megszüntethesse, heti vagy havibérletknél egyáltalán nem, hosszabb tartamu bérletknél pedig csak moratórium alá nem eső bér nem fizetése okából és ez alapon is csak akkor gyakorolhatja, ha a bérlő a folyó bérösszegnek egy-egy hónapra eső részét minden hónap ötödik napjának elteltéig meg nem fizeti.“ A rendelet szerint tehát heti vagy havi bérletknél rendkívüli felmondás, illetve a szerződés felbontása meg nem történhetik, hosszabb bérletknél pedig a lakó ezentul havonkint is fizetheti a bért, de a havi részletet legkésőbb minden hó ötödik napjáig megfizetni tartozik. Ez a rendelkezés nem vonatkozik azokra, akik szolgálati helyükön lakpénzben részesülnek. Főbérlet esetében a bér nem fizetése okából a főbérlővel kötött bérleti szerződést nem lehet megszüntetni, ha a főbérlő kimutaja, hogy az ő bérlői moratórium következtében neki sem fizettek lakbért.

x **Három liter** családi rumot készíthet bárki pár perc alatt teához, a Farkas-féle *Rumkivonattal*. Ára utasítással 50 fill. Kapható kizárólag Farkas István Apolló drogueriájában Rákóczi-ut 7-B. Telefon 13-02.

* **Elveszett váltó.** Folyó hó 22-én Szent László-téren egy ifj. Molnár Károly kibocsátó és Molnár Károly elfogadó aláírásával ellátott, 1915. január 20. lejáró 109 K váltó elveszett. A rendőrség a nyomozást bevezette.

* **Ingatlan eladás.** Nagyteleky-utca 31. szám alatti ingatlanunk (lakóház nagy telekkel) jutányos áron azonnal eladó. Részletes feltételek megtekinthetők Kossuth-utca 3. szám alatti irodánkban. Hungária cipőgyár r.t.

x **Kiadó lakások.** Ősi-tér 14. szám alatt két üzlethelyiség azonnal kiadó. — Kossuth-utca 2. szám alatt két üzlethelyiség azonnal kiadó. Értekezhetni a Polgári takaréknál.

* **Aszódi Mihály** Nagyvárad, Kossuth-u., Sas-palota. Telefon 635. Nagymennyiségű áruk érkeztek, úgy a katonaságnak, mint a fogyasztó közönségnek, nagybani árat számítottok. E héten eladásra kerülnek: nagymennyiségű huskonzervek, szalámi, szardínia, cocnac, likörök, teák, rumok, kávék, mazsola, mandula, törött dió, csokoládé, kakaó és finom élvezhető cukorkák. Összes készítményei Kugler Gerbeaud cs. és kir. udvari cukrásznak budapesti árakkal. Kossuth-utcai kávépörköldém kora reggeltől, késő estig a közönségnek rendelkezésre áll, valamint elkülönített helyiségembe már a napokban friss halkonzervek bontva egyes darabonként kapható lesz. Rákóczi-uti Csokoládékirály és kávéüzletemet az arra lakók figyelmébe ajánlom.

x **Védekezés a kolera ellen.** Hathatos bacillusölő és fertőtlenítő szerek Lysoform, Carbolsav, fertőtlenítő szappanok. *Kalszappan*, stb. Kiváló, megbízható minőségben kaphatók és házhoz szállíthatnak. *Farkas István Apolló drogueriájában Nagyvárad Rákóczi-ut 7-B. Telefon 13-02.*

x Egy nagy raktárhelyiség a Szacsavay-utca 11. számú házban AZONNAL kiadó. Értekezhetni a Gazdasági és Iparbank rt.-nál.

x **Kiadó lakások.** Kossuth-utca 6. sz. alatt kétszobás lakás azonnal kiadó. — Kossuth-utca 2. sz. házban két kétszobás lakás nov. 1-re kiadó. Értekezhetni a Polgári takarékpénztárnál.

Kétszobás lakás a hozzátartozó mellékhelyiségekkel együtt november 1-re kiadó. Körös-u. 31.

x **Poloskairtó Noxin** biztos szer. Ára: 1 korona 40 fillér. Kapható kizárólag Farkas István Apolló drogueriájában Rákóczi-ut 7-B.

Értesítés. Van szerencsénk a helyi és vidéki nb. vevőinknek, valamint a n. é. közönségnek szives tudomására hozni, hogy uri-szabó üzletünket a Bémer-térről

Rákóczi-út 12. szám alá

az ujonnan épült Apolló-épületbe helyeztük át. Továbbra is szives pártfogásukat kérve vagyunk tisztelettel

LEBOVITS ÉS FIA
uri-szabók.

Rákóczi-ut 12. Apolló épület. Telefon 871.

x **Egy sorsüldözött** keresztény középkorú özvegy nő munkát keres, hogy megélhetését biztosítsa, elvállal bármilyen munkát, úri háznál minden, vagy ápolónői esetleg délutáni munkára is ajánkodik. Címe megtudható a kiadóhivatalban.

* **Több egyszobás lakás kiadó.** Értekezhetni a Polgári takarékpénztárnál.

Tábori alsó ruhák
Vizmentes bakkancsok
Halina csizmák
és Hó cipők

legjobb minőségben

Reichard Dezső

cégnél

Rákóczi-uton kaphatók.

* **Az Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár r. t.** (Bémer-tér 4. szám) a közönség tájékoztatása céljából közli, hogy elfogad új betéteket, a melyek nem esnek a moratorium intézkedései alá, takarékbetétkönyvecskére és folyószámlán a legkedvezőbb kamatozási és visszafizetési módokat mellett. Pénztári órák: d. e. 9-től 12-ig.

x **Watta és kötszerfélék** nagy mennyiségben raktáron vannak az Apolló drogueriájában Rákóczi-ut 7-B. Telefon 13-02.

* **Női parthi fél cipők** fekete és barna színben K. 5-ért, szürke szarvasbőr cipők K. 5-ért. Saját készítményü fiu bokszipő K. 7, férfi bokszipő v. chevró fűzős v. zugos K. 9. Női egész cipő K. 8, női amerikai egész cipők nagy választékban, ugyszintén minden uridivatick a legjutányosabban szerkezhető be Fekete Jenőnél Szentjános-utca 3. Kispipa mellett.

x **Kiadó lakások.** Szacsavay-utca 11. számú házban egy 4 szobás utcai modern lakás a hozzátartozó mellékhelyiségekkel AZONNAL kiadó. — Ugyanott egy 4 szobás utcai modern lakás a hozzátartozó mellékhelyiségekkel f. évi NOVEMBER 1-ére kiadó. Értekezhetni a Gazdasági és Iparbank rt.-nál.

A legszebb
kézimunkák
Tátray cégnél

Rákóczi-ut 4. Telefon 783.

Legujabb táviratok.

Itélet

a trónörökös gyilkosai felett.

Szerajevó, október 28. (Saját tud. táv.)
A trónörökös gyilkosai felett ma délután mondta ki ítéletét a szerajevói törvényszék. Az ítélet nem sulyos: Cubrinovics, Jovanovics, Kics, Milovics és Nedo Kerovics kötélt általi halált, Mitar Kerovics életfogytiglani, Cabrinovics, Princip és Grabes huszévi fegyházat kaptak.

Szerajevó, okt. 28. (Saját tud.) A szerajevói ítélet részleteiről még a következőket távirja tudósítónk: Az összes vádlottak hazaárulás és orgyilkosság büntetében mondtak ki bűnösöknek. A Grabes büntetése három naponként egy böjt nappal, a Principé havonként egy böjt nappal van sulyosítva. Azonkívül még mind a ketten, valamint Cabrinovics is minden június 28-ára sötét magánzárkát kapnak kemény fekvőhellyel.

Hivatalos jelentések a hadiszinterekről.

Nyugaton.

Berlin, okt. 28. A nagyfőhadiszállítás közli: Októker 23-ának délelőttjén Nieuport Dixmuidennél még áll a harc. A belgák ott jelentékeny csapat erősítéseket kaptak; mi támadásainkat folytatjuk. Jobb szárnyunk elleni harcban tizenhat angol hadihajó vett részt. Tüzelésük eredménytelen volt.

Ypresnél a helyzet október 27-én változatlan maradt.

Lillétől nyugatra támadásainkat sikerrel folytatjuk. Az argonnei erdőben ismét néhány ellenséges lövészárkot elfoglaltunk, melyeknek katonáit foglyul ejtettük.

Nyugati hadszíntéren egyéb lényeges dolog nem történt.

Keleten.

Budapest, okt. 28. Hivatalos jelentés érkezett három óra negyvenkor: Lengyelországban a szövetséges németosztrák és magyar csapatok újabb orosz haderő elől, amely Ivangorod Varsó és Novogeogievszk felől előrenyomult, kénytelenek voltak kitérni, miután eddig több napi harcban minden orosz támadást sikeresen visszavertek. Az oroszok egyelőre nem követték csapatainkat. Az ellenséggel való érintkezés megszakítása minden nehézség nélkül ment végbe.

A szövetséges csapatok a helyzetnek megfelelőleg újonnan fognak csoportosulni.

Galiciában tegnap nem történt lényeges dolog. Az arcvonal némely részén mindakét ellenfél beárkolta magát. Nehéz útegeink több ellenséges úteget

és támpontot megsemmisítettek. Höfer vezérőrnagy, a vezérkar főnökének helyettese.

Délen.

Budapest, okt. 28. Hivatalos jelentés érkezett 3 óra 15 perckor. E hó 27-ikén Szerbiában újabb sikereket vívtunk ki. Ravnje helységet és a Macvaban Crnabarától északra a gát uton nagyon megerősített ellenséges hadállást csapataink az ellenség vitéz védelme után rohammal bevették, miközben négy ágyut, nyolc gépfegyvert és számos hadi anyagot zsákmányoltak. Öt tisztet és ötszáz katonát foglyul ejtettek. Potiorek tábornoszernagy.

A trónörökös kinevezetése.

Bécs, október 28. (Tud. táv.) Ófelsége a trónörökös sorhajó kapitánnyá kinevezni méltóztatott.

SZÍNHÁZ

Heti műsor.

Csütörtök: Az 555 ös rendőr. (Ujdonság)
 Péntek: Az 555 ös rendőr.
 Szombat: Tatárjárás.
 Vasárnap délután: Mihály pópa leánya.
 Vasárnap este: Oroszok Máramarosszigeten. (Ujdonság.)

A Szigligeti-Társaság a háboru jótékony céljaiért.

— A téli évad felolvasó ülése. —

A Szigligeti-Társaság választmánya mai ülésén határoz a téli évad felolvasó ülései dolgában, amelynek jövedelmét irodalmi egyesületünk a háboru jótékony céljaira fordítja. Rádl Ödön elnök Sas Ede főtitkár erre vonatkozó indítványának tárgyalására a választmányt a következő meghívóval hívja össze:

A Szigligeti társaság választmányának t. tagjait van szerencsém ma, csütörtök délután 5 órakor a Gazdasági és Iparbank helyiségében tartandó ülésre tisztelettel meghívni.

Az ülés tárgya: Sas Ede főtitkár indítványa a téli évad felolvasó ülései dolgában.

Nagyvárad, 1914. október 27-én.

Rádl Ödön,
 a Szigligeti-Társaság elnöke.

Megjegyezzük, hogy az elnökség külön meghívót nem bocsátott ki, hanem csak a lapok útján hívja meg a választmány tagjait, akik tekintettel a fontos és hazafias tárgyra bizonyára teljes számmal megjelennek. A választmányi ülés után fél 6 órakor a Társaság ünnepségeket rendező bizottságra is ülést tart, amelynek tagjai szintén ezuton hivatnak meg.

Ebben a dologban igen érdekes és megtisztelő levelet kapott a Társaság főtitkára Kemény Ödöntől, aki hajlandó felolvasást tartani a háboru gazdasági vonatkozásairól: a britt rablógazdálkodásról szárazon és vizen.

Janovics Jenő a Mihály pópa lányának szerzőjéhez. Említettük, hogy Kolozsvárott teljes sikerrel, fényes előadásban mutatta be Janovits Jenő kitünő szintársulata Sas Ede drámáját, a Mihály pópa leányát. A kolozsvári Országos Nem-

zeti Színház igazgatója most a következő levelet írta a szerzőnek:

Kedves Főszerkesztő Uram!

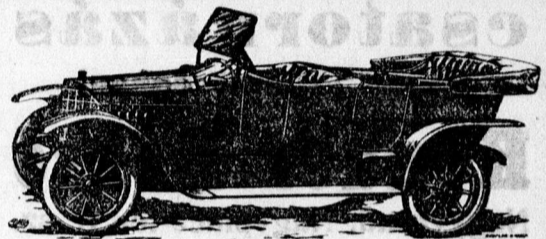
Szives levelében foglalt elismerése boldoggá és büszkévé tesz. Nagyon hálásan köszönöm meg önnek, hogy kitüntette színházamat azzal, hogy a bemutatóra eljött. Feledhetetlen emlékezetes estét szerzett ezzel a színháznak.

A jövő hét keddi napján a Vörös Kereszt javára rendezek nagy diszeldadást. A legelőkelőbb közönség fogja a színházat megtölteni, mert az összes jegyeket a Vörös-Kereszt áldozatkész hölgyei fogják elárusítani s az egész befolyó jövedelem az utolsó fillérig a Vörös Kereszté lesz. Erre az estére a Mihály pópa leányát tüzttem ki előadásra

A régi szeretettel köszönti

Őszinte hive:
 Janovits.

A szerkesztésért ideiglenesen felelős:
Dr. PAPP KÁROLY.

HORVÁTH FERENCZ, az „Emilia“ gőzmalom főgépésze, Nagyvárad.

Elvállalja felelősség mellett: **Közlőművek** (transmissiók), **szikerek** (mindenféle kivételben), **szállítócsigák** és mindenféle **malmi berendezések** készítését és javítását. **Örlő-hengerek** esiszólását és rovátkolását. **Gőzgépek, lokomobilok, motorok, cséplőgépek** és ezek alkatrészeinek **javitását**, továbbá

automobil-javitásokat, gummiköpenyek és légtömlők javítását (vulkanizálását). Cím:

„Emilia“ malom Nagyvárad.
 Telefon 13. Telefon 13.

Első nagyvárad cementipar.

Készíték granitó, terazzó, műkö és minden e szakmába vágó munkálatokat, házi csatornázásokat a városi mérnöki hivatal előírása szerint, személyes felügyeletem mellett. Kívánatra angol closet berendezéseket a legelőnyösebb fizetési feltételek mellett a legelkiismeretesebb és legmesszebb menő jótállás mellett készíték. A nagyérdemű közönség becses pártfogását kéri tisztelettel

NUTTA JAKAB

cement és betonművek vállalata.
 Szaniszló-uteza 67. szám. (Saját ház.)

Hirdetmény.

A magy. kir. pénzügyigazgatóság érvényesítésével ellátott 1914 évre szóló hadmentességi díj kivétési lajstromok az 1883. évi 44. t-cz. értelmében 8 napi közszemlére folyó hó 27-től nov. 3-ig bezárólag a városi adóhivatal 30. számú szobájában azon figyelmeztetéssel tételnek ki, miszerint azt az érdekeltek megtekinthetik és hadmentességi díjuk elleni netaláni felszólamlásukat Nagyvárad város közigazgatási bizottságához 15 nap alatt benyújthatják.

Nagyvárad, 1914 évi okt. 26-án.

Lukács Ödön
tanácsnok.

Kevés pénzért sok mindent vásárolhat, és pedig:

női harisnyák, párja 30 fillértől, selyem harisnyáig
férfi zokni " 28 " " zokniig
gyermek harisnya kötött 20 fillértől. Női férfi fehérneműek zsebkendők, ridiküllök pénzerszények, ernyők igen olcsó árért. Himzés valódi klópli csipkék.

Férfi gallér darabja 10 fillér,

csak míg a készlet tart. Vidéki rendelések utánvétel, viszont eladóknak engedmény, meg nem felelőért a pénzt visszaadjuk.

Klein Sándor és Társa
Rákóczi-ut 14.

PAPI RUHÁK.

Tisztelettel értesitem a nagyságos és főisztelendő papságot és a n. é. közönséget, hogy **papi és civil ruha tökéletességét** át tanulmányoztam Budapesten, hogy a nagyságos és főisztelendő papságnak kényelme legyen nálam beszerezni a szükségletét. Vidéki megrendelőnek elég egy minta reverenda beküldés, esetleg hívásra személyesen kiutazom.

Alkalmra bármilyen szalon ruha kölcsön kapható.

Alázatos tisztelettel
VAJNOVSZKY KÁROLY
papi- és polgári szabó.
Szent János-utca 82. (Saját ház.)

ALAPITTATOTT 1898-BAN.

Kálvária-utcaan egy üres telek eladó.

Cement, cementcsövek, fedéllemezek, gipsz.

csatornázás

ismert jó minőségben

Kondor Dezső

Nagyvárad, Nagypiacz-tér 1. sz.

Telefon 969.

Telefon 969.

Eladó

Wertheim kassza, íróasztal, irat, könyvszekrény, hencser takaróval, egy finom háló szoba, egy kopirprés asztallal, 1 bőr garnitúra, 1 Singer varrógép

Nagy Sándor-u. 4.

Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár Részvénytársaság.

Foglalkozik a bank és takarékpénztár összes ágazataival. A nyári idény alkalmából ajánlja

safe-deposit osztályát

melyben mindenki saját zárja alatt, úgy a nyári idény alatt, mint egész éven át értékpapirjait, ékszereit, okmányait és egyéb megőrzendő tárgyait

biztosan és olcsón

megőrizheti.

A safe-deposit osztály a bankosztálytól elkülönített helyiségben van, mely a legnagyobb biztonság mellett, a legkényelmesebb és legdiszkréttebb kezelést teszi lehetővé.

Bővel felvilágosítást készséggel nyújtunk intézeti helyiségünkben Bémer-tér 4.

Olcsó és szép sirkesztek

cementalappal fejfák, sirtáblák domborura préselt betűkkel kaphatók

Maár Lajos és Testvere
lakatosoknál
Teleky-u. 45.

Van szerencsém Nagyvárad és vidéke nagyérdemű közönségének szives tudomására hozni, hogy **Nagyváradon, Rákóczi-ut 19. sz. alatt a mai kor igényeinek megfelelő**

műköszörüldét
nyitottam.

Elvállalok mindennemű borotvák, kések, ollók, hajvágógépek huszörögépek, ló- és juhnyírógépek javítását és köszörlítését. Raktáron tartok mindennemű bel- és külföldi illatszerek, fej- és arcápoló pipereszereteket, mindennemű acélárúkat, úgymint borotvát, ollót, hajnyírógépet, yukszemvágó, papír-, zseb- és tollkést, valamint az összes fodrászati cikkeket. A nagyérdemű közönség szives pártfogását kérve, vagyok kiváló tisztelettel

Koller Ágoston műköszörüs

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: **NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.**

Értesítjük a t. közönséget, hogy a **Wolfram lámpák**

ára olcsóbb lett, **Wolfram** és egyéb izzólámpák nagy raktára **legolcsóbb áron** a közönség rendelkezésére áll. Telefon rendelésre ráfizetés nélkül házhoz szállítjuk.

Egész éjjel ügyeletes szolgálatait.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Elvállaljuk villamos világi-tási és erőátviteli berendezések felszerelését.

Csillárok,

évlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók.

Villamos motorok

1/4 lóerőtől minden nagyságban.

Főszerelő telefonja 55. sz.